

PRIČA O ČOVEKU KOJI JE ZNAO ODLIČNO DA CRTA DIM

U dajini su se šarenile nove višespratnice; sasvim blizu ležale su izlomjene ljske od jaja. Mirisalo je na zapaljenju slamu.

Prema reci su išla kola i zaustavljala se na obali; u reku su bacali stari kupus. To su radili svakog proleća. Leteli su školski avioni.

Ležali smo u travi u kojoj je bilo otpadaka od kože: trouglastih, rombovidnih, izduženih kao ribice. Jedno parče kože ličilo je na Australiju.

Ole ga uze i baci negde preko glave.

Katastrofa, rekoh ja. Premeštanje kontinenata.

Naši antipodi vise glavačke.

Ole nije znala šta su to antipodi. Ovde je lepo, reče ona, ali bi moglo da bude čistije.

Bilo je toplo i zemlja se polako isparavala. Zaokrugljenost brežuljika podsećala je na umornu pleću.

Vidi, rekoh, zemlja se isparava kao konj.

Ona pogleda. U travi se pojavio crni šešir. Neko se penjao uz brežuljak.

To je šešir, reče ona. Konja nema. Zašto stalno goriši bez veze.

To je sticaj okolnosti, rekoh ja. Stvari se okreće protiv mene.

Stvari se tek sada okreće protiv vas, reče čovek u crnom šeširu penjući se do nas.

Šešir mu je bio uljano crn. On ga skide i izbrisa čelo maramicom. Disao je jako kao konj.

Ja osetim izvesno malo likovanje zbog tog uporednjenja.

Izvinite, reče on uvredljivo, ali ovo je moje mesto. Ja već tri dana tu slikam.

Molim, rekoh ja. Nemojte da imate sitnosposvetne navike. Ovo je, čini mi se, opštarnodano zemljište.

Dobro, reče on pomirljivo. Ostanite, ali ne dižite galamu.

Muve su se veselo jurile po praznim kutijama od konzervi. Čovek sa crnim šeširom je postavio nogare i počeo da odmatova platno.

Kakva ružna slika, šapnu Ole. Čovek sa crnim šeširom poče da meša boje. Ole mu doviknu: zaboravili ste most.

Na slici zaista nije bilo mosta koji je stajao zaboraden ka polukružanu ženski češalju u pejzažu.

Ja ceniš umetničku slobodu, reče slikar.

Ja ustađoh. Slika je bila neobična. Ja zažmureh, zatim se udaljih. Ceo gornji deo slike bio je pokriven teškim sivim dimom. Dim je izlazio iz jednog fabričkog dimnjaka.

Dimnjak je u prirodi pripadao jednoj sasvim skromnoj radionici za proizvodnju tutkala.

Ali čoveček, rekoh ja, gde ste našli toliko dima.

On se okreće uvredljivo. Vi ne shvatate individualne sklonosti, reče.

Ali ipak, ovo je preterano, rekoh ja.

Ostavite me na miru, viknu on i poče da prekriva horizont dimom.

Ja pogledah prema nebnu. Na nebnu su se oblaci bile poređaj kao riblja kost. Bilo je podne.

Idemo na ručak, rekoh.

Silazili smo niz brežuljak. Ko je to, pitala je Ole.

U kaubojskim filmovima tipovi sa negativnom ulogom imaju crne šešire, rekoh ja poučno.

Misliš li da on ima nekakve veze s njima, upita Ole.

Nisam siguran, rekoh. Umetnici su čudni ljudi.

Đeržali smo se za ruke i silazili. U travi naokolo rastao je rečnik izuvijenih imena.

Pod brežuljkom je stajao zaboravljen konj i psao.

Evo ga onaj konj, reče Ole.

Zaista, rekoh ja. Samo on se ne isparava.

Grad je u daljinu ličio na vilicu sa retkim zubima. To uporedjenje je bilo previše pesimistično i ja zazmurih. Kad otrvorim oči grad je ličio na klip kukuruzne kome su nedostajala neka zrna.

Izdaleka je dolazio najasutobus. Okrenuli smo se poslednjim put: na brežuljkiju slike je mahao širokim potezima četkice, kao da seje oluje.

* * *

Skole su bile raspuštenje zbog gripe.

Grad je mirisao na hemikalije. Krošnje drveća su prskali nekim rastvorom protiv komaraca. U uzbudjenom vazduhu proljeće je sazavrelo u mlado leto; to se najviše osećalo oko podne.

Skverove su plevili od korova.

Unaoko su ljudi govorili o fudbalskim utakmicama.

Izmedju ljudi, brzo, prošao je čovek sa crnim šeširom.

Pod rukom je nosio platno i nogare. Sa nedovršene slike dizao se dim.

Pričekajte, viknuh ja. Čovek sa crnim šeširom potrača. Sa zadnje strane autobusa koji je stajao na ugлу izlazio je plavičasti dim. Autobus je polazio. Čovek sa crnim šeširom uskoči iz zaleta unutra; autobus nestade.

Razočarano odmahnuh rukom i okrenuh se. Gledajte gde gledate, rekoh ja brzo.

Čovek zastafe. Pod rukom je nosio dugačke crne žice. Zbog nečega pomislih na slepog mišu.

Da li ste videli čoveka sa crnim šeširom, upita on. I nogarima, upitah ja.

Gde je, reče čovek sa žicama.

Dockan. Otišao je autobusom, rekoh ja.

Gotovo, reče čovek sa žicama. I to platno je otislo.

I vi ste slikar, upitah ja saučesnički.

Ne, reče on. Ja popravljam kišobranu. Platno je za kišobranu.

Ja se ponovo setih slepog miša. Tako, rekoh glasno, zbog toga sam da pomislio na slepog miša.

Šta, reče čovek sa žicama.

Ništa, rekoh. Šta je bilo sa platnom?

Uzeo ga je od mene. Načrtaće neku glupu sliku.

Platno je posle toga za bacanje. Nisam bio kod kuće.

Sliku sa dimom, upitah ja.

Otkud znate?

Me se već pozajemo, rekoh ja. Da li on uvek slika dim?

Uvek, reče čovek sa žicama. Niste još nikad videli njegove slike?

Náhalost, rekoh ja.

Tada obavezno dodjite, reče on. Mi stanujemo za-

jedno. On brzo izvadi notes i napisu mi adresu. Zatim se pozdravi. Popravljam kišobranu, penkala, naočare, reče.

A, tako, rekoh ja.

Zurim, reče on odlazeći. Kiše će me prestići.

Kiše? rekoh ja malo preglasno.

Kiše, viknu on već izdaleka. Niste čitali prognozu o vremenu? Dolazi kišovita sezona.

Bio je već na drugoj strani ulice. Zatim se zaplete u čvor ulica koje su raskopavali.

* * *

Otišao sam da potražim slikara. Otišao sam autobusom.

Na periferiji je bilo tiho i stajala su dva gvozdena točka, jedan stub, nekoliko baraka. Ostalo je sve bilo ravno.

Mirisalo je na bilje pomešano sa zardjalim gvožđjem.

Čovek sa crnim šeširom sedeo je na suncu i doriterao jedan pejzaž. Na njegovoj slici zastrašujuće su se dizali i komesali oblacii dima. Pejzaž se gubio negde dole, ljudi su bili sitni, grčili su se, nevešto nacrtani.

Hoćete li da vidite moje slike, upita slikar.

Da li uvek slikate dim, rekoh ja.

Čovek je zamisljeno nijaho glamov redajući slike pored zida barake.

Sve manje ima motiva, žalio se on zabrinuto. Ne-

nam više šta da slikam. Ponavljam se.

Slikajte nešto drugo, reče ja. To je bar jednostavno. Obične pejzaže: drveće, oblake.

Nemoguće, reče on. Pokušao sam. Na kraju je sve opet ličilo na dim. Nekada siv, nekada beo, ali uvek dim.

Popravljac kišobrana se pojavi zvijači nekakvu melodiju iz starih filmova.

Dobar dan, rekoh ja.

Po naspisu su prolazile devojke idući na večernju šetnju u grad.

O, to ste vi, reče popravljac kišobrana. Prošli put ste mi iskrivili jednu žicu.

Izvinite, rekoh ja. Veoma mi je žao.

O, ništa, reče popravljac kišobrana. Samo se vi zabavljajte.

Popravljac kišobrana isčešće iza barake.

Kada biste njega pitali on bi tražio da slikam samo kišu, reče čovek sa crnim šeširom. Morate da priznate značaj individualnih sklonosti.

Eh, rekoh ja, svakako.

Barake su bile od čamovine, puketače su zbog sunca i mirisale na smolu. Daske su bile sasušene i slike kao sačke šumskih osa.

Mislite li da je najlakše da se slika dim, upita čovek u crnom šeširu.

Ne, rekoh ja i raširih ruke. Ispalo je prilično neuvjerljivo.

Razume se, reče on, svi misle da je najlakše slikat dim. Ali dim pre svega ima toliko nijansi. Zatim, treba znati naći ga. Danas ipak nema toliko motiva sa dimom. A čovek ne sme da se ponavlja.

Izmisliš neki prizor, rekoh ja. Dim uvek može da se izmisi.

Ne, reče on. Izmišljen dim nije dim. Ja moram prvo da ga vidim, shvatite?

Tada zaista ne znam, rekoh ja.

Moraču već nešto da pronadjem, reče čovek sa crnim šeširom.

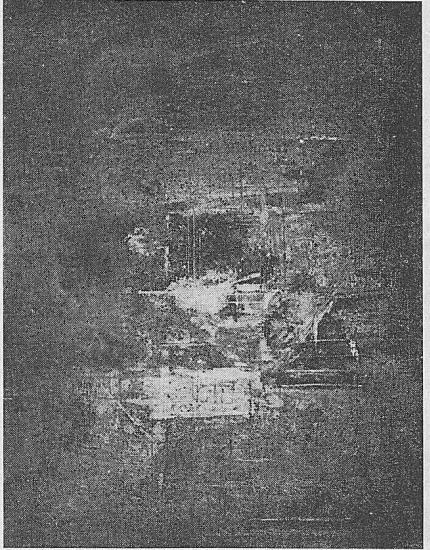
Ja se oprostih. Iza grada je zazalizo sunce. Grad kao da se zbog toga nagnjao na jednu stranu. U prozorskim staklima bleštali su kratkotrajni požari.

Da ne znate neko mesto gde ima dima, viknu čovek sa crnim šeširom.

Potražiu, doviknuh ja.

Prodjoh pored stuba koji je stajao u sredini poljančeta. Stub je bio obojen zeleno i belo. Unaokolo,

petar mazev crveni grad

po poljančetu, devojke u šarenim haljinama učile su da se voze na biciklu. Okretoh se.

Čovek sa crnim šeširom obilazio je oko baraka. Njegova izdužena senka protezala se daleko pred njim.

Popravljac kišobrana stajao je na čistini i isprobavao kišobran: otvarao ga, okretao prema suncu i gledao. Tako rupe, setih se je.

Zatim pogledah prema nebnu: nije bilo oblaka. Na drugom kraju grada njihao se svu pramen dima.

* * *

Leto je imalo još malo soka i čuvalo ga u plovodovima.

Na pijaci prodavci su spavalii sa nosevima u voću. Osa letele svuda unaokolo i zaplitale se u kose prolaznika. Ljudi su bili lepljivi.

Ja sam išao pored zidova pažljivo gledajući da ne izdajeći iz senke.

Na trotoaru je sedeo čovek sa crnim šeširom i pokušavao da izvuče čarapu koja mu se bila uvrkla u cipelj. Pokraj njega je ležalo nedovršeno platno. Teki oblici oblači kotrljali su se nadole. Ničeg drugog na slici nije bilo.

Kako ste, rekoh ja izlazeći iz senke.

Čovek sa crnim šeširom me pogleda. Loše reče. Ne mogu da nadjem motive. A hteo sam da napravim jedno veliko platno, kompoziciju sa dimom. Samo dim, to bi bilo izvanredno. Moje životno delo.

Jedna osa oblete oko njegove glave i zaplete mu se u kosu.

Slikar zamislata rukama.

Do dijavola i sa osama, reče.

Osa odlete panicič zujeći.

Da li ste primetiš da ose imaju krila boje dima, rekoh sa crnim šeširom.

Kako ste, rekoh ja izlazeći iz senke.

Čovek sa crnim šeširom me pogleda. Loše reče. Ne mogu da nadjem motive. A hteo sam da napravim jedno veliko platno, kompoziciju sa dimom. Samo dim, to bi bilo izvanredno. Moje životno delo.

Nemojte da zaboravite da dodjete, viknu čovek sa crnim šeširom, kada budem završio kompoziciju.

A dim, upitah ja iz daleka.

Čovek, sada bez crnog šešira jer ga je bio skinuo da bi njim mahao za osama, ne odgovori.

* * *

Konačno je pala i kisa.

Toga dana sam se tri puta prepoznao misleći za nepoznate ljude da su popravljaci kišobrana.

Grad je posle kiše podskakivao. Izadjoh na ulicu: krovovi su se odvajali od kuća i lebde u vazduhu. Dan je bio sav u mutnom bleštanju vode i zelenila. Srebrena parčad pleha svetlučala su sa dalekih krovova.

Grad se ljujao, pijan, posle kiše.

Cekao sam Ole da izdje kada budu njeni zaspali posle ruke. Bila je nedelja.

Na kraju ulice, iza ograde bolnice, crno i vlažno drveće treperilo je kao isparenje hloroform-a.

Sa druge strane ulice dolazio je popravljac kišobrana.

Cetvrti danas, rekoh ja; ali ovo je bio pravi.

U ruci je nosio dršku od kišobrana.

Kada sam prisođao bliže video sam da je to drška od nekog veoma elegantnog kišobrana.

Idete u šetnju, upitah ja.

O, ne, reče on, samo tako.

Konačno kiša, rekoh ja.

Zaista, reče on, eto, kiša. Izgledao je tužan.

Zar se ne radujete, rekoh ja.

Ole je pokazivali sa prozora da će odmah sići. O, reče on, da. Kiša je lepa stvar, i, konačno, podseća ljudje na stare kišobrane. Ali sada to nema važnosti.

U čemu je stvar, upitah.

Jedno pseto je trčalo po vlažnom asfaltu. Još izdaleku sve se jasnije udvajalo. Dva pseta trčala su po asfaltu.

Baraka, reče on. Izgorela je. I sve ostalo. Sav moj alat za kišobrane.

Ole je bila izašla i gledala unaokolo gde sam isčezao.

Ali kako, rekoh ja.

On je hteo da ima dim. Hteo je po svaku cenu da ima dim. Ja nisam bio kod kuće.

Gde je on, upitah ja.

Sedeo je previše blizu, reče popravljac kišobrana, sedeo je pored same vatre dok je slikao.

Ole me je videla i pokazivala mi rukom da treba da požurimo.

Šta je bilo zatim, viknuh ja.

Ja sam došao zatim, viknuh ja, i pretrajao za znake nestripljivosti.

Šta je bilo zatim, viknuh ja nestripljivo.

Nismo našli ništa od njega. Sve je bilo otislo u dim.

Ništa, upitah ja.

Ole je već bila ljeta i pretila mi rukom.

Samo jednu tubu, reče popravljac kišobrana.

Tubu, viknuh ja preko ulice.

Tubu, viknuh ja popravljac kišobrana. Tubu zeleno boje. Cuvao je uvek u džepu.

Ulica je bleštala pod suncem kao mrtva riba. Popravljac kišobrana mahao mi je drškom.

Kakva to tuba, upitah Ole.

Tuba zeleno boje, rekoh ja. One kojom se farbuju klupe u parku.

Govoriš uvek stvari bez veze, reče Ole. I kasniš, pored toga.

Zidovi kuća sa velikim vlažnim mrljama polako su se sušili.

Išli smo prema parku. Deca su istračavala i bosa skakala po barama.

Zašto žurimo, pitala je Ole.

Idemo da sednemo na neku zelenu klupu, rekoh ja. Telefonske žice su bleštale, zelenilo je zvonilo kao staklo.

Vlada UROŠEVIĆ